

Організаційний комітет з питань підготовки та проведення щорічних зборів ЄБРР у Києві та компанія ВАВИЛОН представляють проект Івана КУШНІРА спільно з Київським кобзарським цехом та Українською експериментальною лабораторією фольклору (УЕЛФ)

ТРАДИЦІЙНІ МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РУСИ-УКРАЇНИ

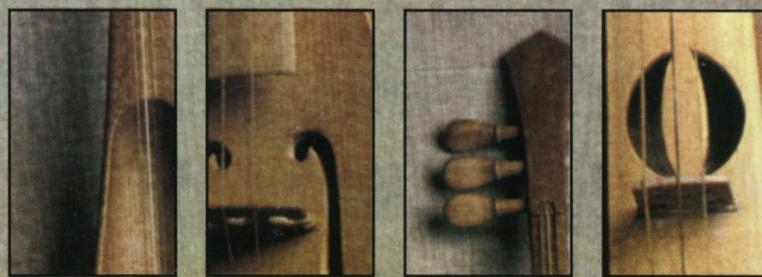
Персональні подяки:

Микола Будник
Петро Бевза
Ждан Безвербний
Григорій Герчак
Андрій Горняtkевич
Роман Гриньків
Едуард Драч
Леся Жуковська
Ольга Зубченко
Павло Зубченко
Людмила Іваницька
Олексій Кабанов
Сашко Кіт
Олександр Кислюк
Тарас Компаніченко
Богданна Костюк
Іван Кушнір
Володимир Кушпет
Віктор Мішалов
Катерина Міщенко
Альона Нетудихата
Олена Оврас
Руслан Павлюк
Василь Переальський
Наталія Пікуш
Маріанна Проненко
Андрій Різоль
Олесь Санін
Михайло Селівачов
Марта Сова

Кирило Стеценко
Георгій Ткаченко
Микола Товтайло
Михайло Хай
BХ
Галина Хоткевич
Леонід Черкаський
Кость Черемський
Костянтин Чеченя
Ярема Шевчук
Юрко Юркович

* Інструменти з колекції Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України.
Instruments from the Ukrainian State Museum of theatre, music and cinema art.

Генеральний продюсер
Андрій Різоль

Виконавчий продюсер
Олена Оврас

Редактор
Переклад

Фото
Дизайн

Катерина Міщенко
Олександр Кислюк
Павло Зубченко
ВХ
Іван Кушнір
Олена Оврас
Маріанна Проненко

Комп'ютерна верстка

ЗАПОВІДІ З ОДКЛІНЩИНИ

Не склав склаути наукорної,

з пасальні-курики слова не

адеперуй і себейського

не пришумовуй.

Всеньки що

скумитиму купісля

ахвести сівритиму

йон бітільки мен.

Упометую те що маньку скантить

судомник радній із репсанок

балайських і збер

себейської.

❖ Власюкова ліра. XIX ст.
The wheel lyra of Vlasyuk, XIX ctr.

Зовсім небагато європейських народів донесли до ХХ століття свою традиційну культуру в такому розмаїтті, як Україна. Але, мабуть, жоден народ не зазнав такого послідовного та масштабного винищення національних надбань. За радянського часу ігнорувалися істинні мистецькі явища традиційної народної культури. І саме тепер ми маємо змогу повернутися до її скарбів.

Народний музичний інструментарій України також вельми багатий і різноманітний. Відомі у світі інструменти, які прийнялися на українському ґрунті, – наприклад, скрипка – набули своїх виконавських традицій і особливостей, багато в чому ще не досліджених. Але ми прагнемо представити широкому загалу передовсім ті інструменти, які за часів тоталітарного режиму були замовчувані й ігноровані, а також їх "родичів" і попередників. Такими є, зокрема, "родини": лютня, кобза і торбан; гудок, ребек і скрипка; гусла і бандура; та ін.

Колісна ліра – інструмент мандрівних співців, поширений по всій Україні з XV–XVI ст. Коліщатко у правій частині ліри відіграє роль безперервного смичка, видобуваючи звук з 2–4 струн. На одній струні – співаниці – лірник, перебираючи клавіши, грає мелодію, інші ж – бурдонні – дають постійне звучання квінти.

Традиційні музичні інструменти України на сьогодні є маловідомим явищем. Навіть бандура – музичний символ України у світі – протягом останніх десятиліть зазнала значних змін.

Переважна більшість інструментів, представлених на фото, – не музеїні експонати. Вони звучать і на сцені, і в побуті. Традиційна бандура чи кобза ѹ сьогодні супроводжує ентузіастів у близьких та даліших мандрівках, розділяє з нами, як і багато століть тому, радощі й журбу. На вечірках срібнодзвоніні цимбали досипають іскор під ноги танцюристам. А глибоке, неперервне звучання ліри ототожнюється в уяві з плинністю часу і всього земного, настроює на сприйняття вічності...

Only the few European nations saved until the XXth century their traditional culture in such variety as Ukraine. And probably none of them suffered from such successive and cruel destroying of the national acquisitions. Since the varitable artistic phenomena of the traditional national culture was ignored during the Soviet times; we have the possibility to return to her treasures only now.

The Ukrainian folk music instruments are beautiful and various. The world-known instruments acknowledged also in Ukraine (for instance, the violin) gained here their own tradition and property, and a lot of their aspects are not discovered yet. But we intend to represent for the public the instruments which were ignored and neglected at times of totalitarian regime, and others of this kind. These are such kind of instruments as ljutnya, kobza and torban; gudok, rebeck and violin; gusla, bandura etc.

The wheel lyra, one of the instruments of wandering singers in Ukraine was wide-spread about XV–XVIth centuries. The wheel in the right part of the lyra is used as like as a continuous bow, in this way it makes 2–4 strings sounding. A lyrist plays a melody by pressing keys at the string called "spyvanitsya", the others (burden strings) make the continuous sounding of quinta.

Nowadays traditional Ukrainian musical instruments are little known phenomenon in the world. Even bandura, the musical symbol of Ukraine, became something different during the last century.

The major of the instruments represented here are not museum exhibits. They sound both on the stage and in everyday life. The traditional bandura and kobza accompany the enthusiasts during their journey and trips nowadays, sharing our joy and sorrow like they did many centuries ago. The dancers are delighted with the sounds of silver ringing tsimbals. And the deep continuous playing of lyra recalls the flowing of time and everything earthly, and prepare us for the perception of the eternity.

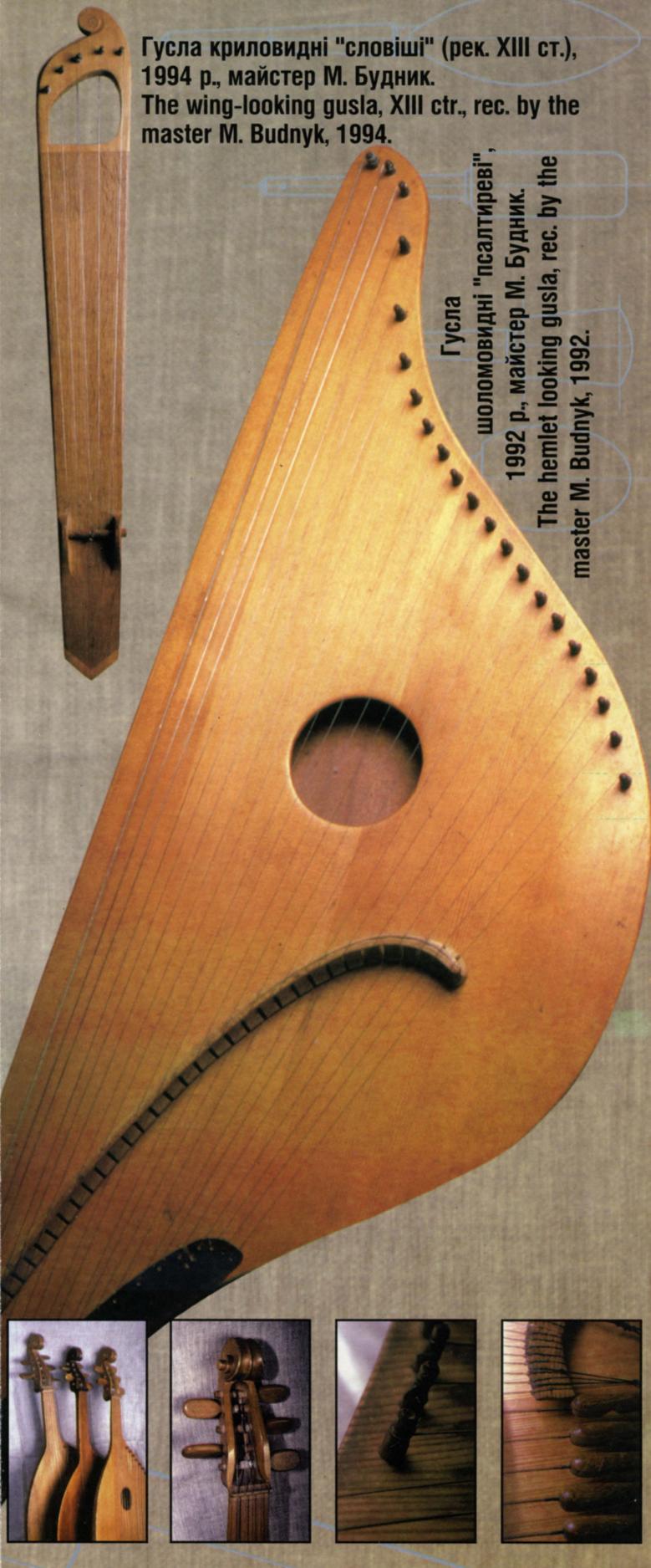
ТРАДИЦІЙНІ МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РУСИ-УКРАЇНИ

До найдавніших інструментів, які побутивали на території України, слід віднести також гусла. З часів Київської Русі вони проіснували у побуті, імовірно аж до XVIII–XIX століть, оскільки ще П. Куліш (1819–1897) згадує, що доводилося йому бачити співця–гусляра. Є три різновиди гусел: криловидні, шоломовидні та клавіроподібні. Останні – стаціонарні, прямокутної форми – були сконструйовані у XVI–XVII ст. на основі двох перших.

Старосвітська бандура Г. Ткаченка, XIX ст.

The traditional bandura of G. Tkachenko, XIX ctr.

Гусла криловидні "словіші" (рек. XIII ст.), 1994 р., майстер М. Будник.
The wing-looking gusla, XIII ctr., rec. by the master M. Budnyk, 1994.

Гусла шоломовидні "псалтиреві", 1992 р., майстер М. Будник.
The helmet looking gusla, rec. by the master M. Budnyk, 1992.

Г. К. Ткаченко (1898–1993), відомий бандурист і художник, відзначав спорідненість традиційної бандури з давніми гуслами, зображення яких знаходимо на фресках часів Київської Русі. Справді, додати до гусел 2–3 баси, поставити інструмент на колінах вертикально, притиснувши до грудей – ось і матимемо бандуру. У пізніших бандурах було 5–6 басів і 13–16 приструнків. Традиційний зін'ківський, або харківський спосіб гри на бандурі передбачає можливість грати по всіх струнах обома руками, що дозволяє одночасно використовувати майже весь діапазон.

G.K.Tkachenko (1898–1993) is a well-known bandurist, famous painter, and philosopher. He stressed, the traditional bandura is as like as gusla – the ancient instrument of the Kyiv Rus period. Indeed, if we add two or three basses to the gusla, hold the instrument in vertical position on the knees and clasp it at the chest – we have the bandura, Georgiy Kyrylovych Tkachenko told. In the later models of bandura, there were 5–6 basses and 13–16 pre-strings. The traditional method of the bandura playing foresees the possibility of playing with both hands, and it is named Zinkiv-mode, or Kharkiv-mode. It allows to use the almost all compass at the same time.

Бандуру часом називають ще й кобзою, забуваючи про те, що ці два інструменти є цілком різні. Якщо бандура споріднена з гуслями, то кобза – швидше з лютнею, адже струни на її грифі притискаються, і тримають її, як правило, під кутом – так, як і гітару. Подібними зовні їх роблять форма і наявність приструнків, хоча у кобзи їх значно менше – 3–8, а давніші інструменти їх не мали зовсім. Ці два інструменти "до співу" побутували у народі паралельно. Вони використовувалися для супроводу епічних творів народними співцями – кобзарями. Саме такою є, зокрема, вересаївська кобза, реконструйована за описами М. Лисенка майстром М. Будником.

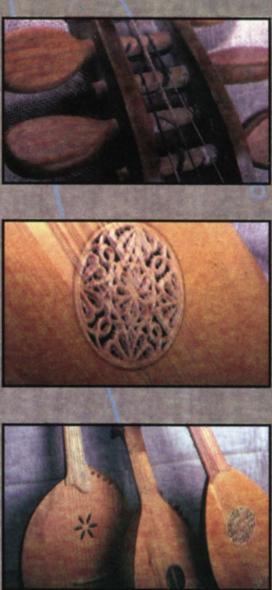
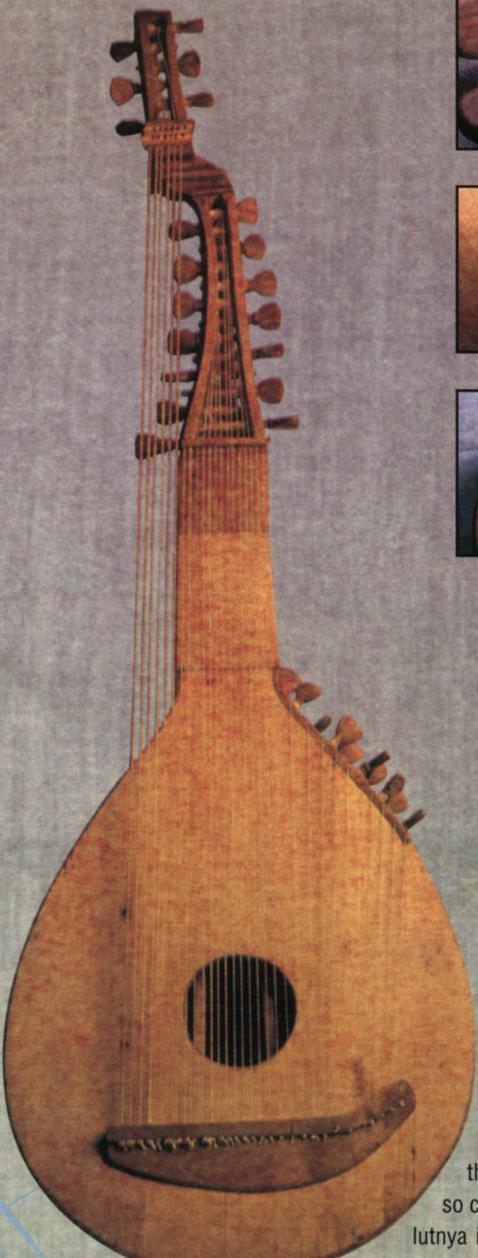
**Вересаївська кобза, 1994 р.,
майстер М. Будник.**

**The kobza of Ostap Veresaij,
rec. by the master M. Budnyk, 1994.**

Торбан – інструмент, споріднений з бандурою і кобзою, – побутував у XVII–XIX століттях переважно серед козацької старшини; оволодіти ним значно складніше. Торбан має 25–60 струн; додаткова голівка на грифі для контрабасів розширює діапазон звучання.

Баси, як і у кобзи, притискаються на грифі, але велика кількість приструнків та способів гри наближає його до бандури.

За переказами, на торбані грав і Тарас Шевченко.

**★ Торбан, XVII ст.
The torban, XVII ctr.**

Some people think that the bandura is as like as the kobza, but these are quite different instruments. The bandura is as like as the guslya, and the kobza is of the kind the lutnya, because the strings are pressed to its so called "shyika" (neck) and the lutnya is kept in the same way, as the guitar. The shape and the short strings make them similar, though the kobza hasn't so many short strings as the bandura, and more ancient instruments hadn't them at all. The kobza and the bandura were used by the folk singers parallelly. One of such instruments represented here is "Veresayivska kobza" reconstructed by the master Mykhola Budnyk according to Lisenko's description.

**★ Торбан, XVIII ст.
The torban, XVIII ctr.**

The torban, an instrument akin to the bandura and the kobza, was used by cosac authorities and landlords in XVII–XIX centuries, and it is more difficult for playing. It has 25–60 strings; the additional heads for contrabasses on the neck makes the compass of sounding wider. The basses are pressed to the neck like in the kobza, but a great number of short strings and the way of playing makes it approximated to the bandura. As legends stress, Taras Shevchenko played the torban.